

ЖЕНСКИ СВЕТ

Лист Добротворних Задруга и Савеза Српкиња.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

†

Лукијан Богдановић

патријарх српски.

После дугог трагања од скоро два месеца дана нашло се тело несрећног српског патријарха, *Лукијана Богдановића*. Ни у нашој ни у страниој црквеној повесници нема обележено таког случаја, да је поглавица цркве окончао свој живот, на тако тајанствен начин као што је случај са покојним Лукијаном. Нико не зна за сигурно да каже, да ли је покојни патријарх жртва каквог слепог случаја или је учинио самоубијство. Уторак, 20. августа (2. септембра) о. г. отишао је после ручка у шетњу у салцбуршкој купки, Гастајну, где се бавио, и није се више вратио. Сутра дан су га почели тражити и кад после трагања од 5—6 дана нису нашли никаква трага, осим, што се нашао шешир и неки делови одећа, посумњало се, да се утопио у набујалом и брзом потоку, Ахе, који протиче крај купке Гастајна. Ова се сумња обистинила. Сад, кад је тај поток опао, почело се наново трагати и баш у недељу 13. (26.) октобра о. г. нађу унакажен леш, који се задржао између два балвана од неког моста на 30 километара ниже од купке Гастајна у истом потоку, Ахе, и познали су, да је патријархов леш, по блембираном зубу у дољној вилици, по ципели на једној нози и по мери тела, који је узет од кројача, који му је правио хаљине. Кад се то све судски испитало и установило, леш је смештен у мртвачки одар, опојан од будимског епископа, г. Георгија Зупковића, проте бечког, г. Мишића и дворског архиђакона, г. Ђирића, који су тамо изаслати и пре-

нешено је тако у Срем. Карловце 18. (31.) октобра о. г. а 20. октобра (2. новембра) о. г. уз велико саучешће народа а уз пратњу заступника Њег. Вел. Краља Франца Јосифа I., барона Ремена, команданта XIII. кора загребачког; па заступника Њ.В. краља Србије, генерала г. Боже Јанковића, даље заступника кр. уг. владе, и владе Краљевине Хрватске и Славоније, заступника митрополита београдског, великих жупана сремске и бачке жупаније, вел. жупана Краљ. слоб. градова: Новог Сада, Сомбора и Баје и многих политичких и црквених општина, манастира, просветних и хуманих наших установа, предато матери земљи после св. литургије уз свечано опело, коме су присуствовали и суделовали сви епископи митрополије карловачке, изузевши оболелог епископа пакрачког, Мирона Николића, свих архимандрита и 76 свештеника које светског које калуђерског реда.

На тако свечан начин предадосмо земне остатке несрећног нам патријарха Лукијана Богдановића у горњој карловачкој цркви поред предшаственика, рођака и добротвора му, пок. Георгија Бранковића, Њега, тако млада, тако умилна изгледа на кога се срећа љупко смешила већ у 33. години кад је постао епископ будимски, а још лепше, кад је у 43. години свога живота заузео патријаршески престо. И на њему се, ето, обистинило, да је срећа варљива а да се ни за кога не може рећи пре смрти, да је срећан.

Ми, као лист Добротворних Задруга Српкиња не можемо се упуштати у претресање покојниковог деловања на јавном и црквено-просветном пољу; то је позив других наших листова и наше народне повеснице, а ми ћемо да забележимо само она дела, која је покојни патријарх Лукијан за свога кратког века починио на хуманом и просветном пољу. Нама је познато, да је покојни патријарх Лукијан још као будимски епископ постао добротвор српског женског друштва: „Св. Мајке Ангелине“ у Будимпешти и обдарио ју са К 1000; даље је био заштитник Добротворних Задруга Српкиња: Карловкиња. Земункиња и Сомборкиња; заштитник Српског Учитељског Конвикта у Новом Саду и обдарио и њега са К 1000; приложио је К 50.000 на синодални фонд, а извештени смо, да је знатне своте приложио и на свештеничке неке фондове. За подизање четрнаест српских школских зграда у будимској епархији, које се прошле године јавно тражило, приложио је К 10.000.

Толико знамо и толико спомињемо.

Да је дужа века био, можда би и више чинио по својој унутарњој добротности; ал овако прекиде се на пречац и живот и рад тог нашег архијереја и ми имамо само да жалимо његов млад живот и његову жалосну судбу и да му при последњем опроштају довикнемо: Лака ти црна земља била и Бог ти био души милостив, наш несрећни патријарше, Лукијане!

Још преко 400 њих примају лист, ове целе године, а не шаљу претплату. Молимо лепо да се одуже, крајње је време.

Уредништво.

Љубица Попара.

Жена у борби за живот.

(По немачком).

Тиме, само тиме помоћи ћемо грађанку у животној борби, а радницу?

Радници у културним земљама сачињавају већину становништва. Њихов господарствени положај често се не подудара са знањем и спремом њиховом. Тежак, надничар у граду и на селу, стоји у опреци и у самом социалном животу, са оним индустријским или изученим занатлијом и зато је тешко говорити о радницима, као људима једне класе. Та четврта класа, радници, често називани и пролетарци према племићима, грађанима и сељацима, дјеле се у двије групе: с једне стране прави пролетаријат без стална мјеста, без чежње за што бољим и сигурнијим животом, с друге: стални, озбиљни радници, који воде бољи, уреднији живот, или су на путу да га створе и спремају се да пређу у грађански ред.

Модерно радничко питање је резултат машина, раздиоба рада, слободе трговине и заната, концентрирање капитала, и дјељења рада од капитала, па онда слободно развијање друштвености. Маса радничког света не располаже средствима за самосталну продукцију свога рада. Како је дошло до оваких одношаја интересантно је знати, а да имамо што вјернију слику морамо се вратити првим почецима.

*

Код примитивних народа, у погледу радне раздиобе између човека и жене, жени остаје већи део рада. Код Црнаца на пример мора жена палмово уље гњечити, кувати, за дрва се бринути, зимницу спремати док човјек пије, пуши, или спава. Као и код Индијанаца тако и код Самоједа лежи сва тежина номадског живота на жени. »Црни човек не ради, јер он је по рођењу племић“ вели њихова пословица, а Ескимо ће радије гладовати, него што ће се прихватити каквог домаћег посла. Па и саме жене код дивљака не раде радо,

и прије ће их глад и нужда натерати на рад, него њихови лењи мужеви. У Исланду у стара времена, са слабог рода земље, наређивало се њиховим грађанима да се не жене, ако немају чим издржавати жене и децу, а ако би се ипак који оженио против ове наредбе и притом изродио дјецу био је изгнан из земље.

У Грка је број робова надмашио био број грађанства. Робови су морали грађанству све теже послове па и у фабрикама радити. Жене, т. ј. робиње све кућевне послове. Платон је у својој књизи о републици, желио да жена и човјек једнаке радове сносе, а дјеца да се одгајају у државним заводима, али љубав женина према мужу и дјетету није дозволила да се тај план Платонов изведе.

И код Римљана су робови дошли у већину према грађанству. Римски патриције био је неограничен господар своје куће, у коју се и робље и слуге убрајали. Пољодјелство је било сасвим у рукама робља. Они су морали орати, марву чувати и уопште сав пољоделски посао вршити. Римљанин је презирао рад. Беспослени и лени пролетаријат тежио је само Риму, и тамо је стварао озбиљну и пријетећу масу богатоме Риму.

Ако је у старо доба и била жена презрена, то се има приписати само тесногрудим и рђавим обичајима онога доба. Хришћанство је завело нов појам о дужности и врсноћи рада. Сами апостоли осудише леност ријечима: Ко не ради, не треба ни да једе. Код германских народа стајало је пољоделство на ниском степену и оно нешто мало обрта што имаше у рукама потјецао је опет од слугу — робова.

Тек кад се по слободним градовима намножило грађанство полако је обрт прешао у грађанске руке. У доба франачке владавине водили су ти робови

сав обрт у корист својих господара и тек неки део задржаваху за себе. Прести, ткати, шити била је дужносг женина, па ни саме књегиње нису се стијеле да са својим слушкињама дијеле те ручне послове.

И у средњем вјеку а нарочито у дванаестом и тринаестом вјеку нису жене код старих Германа имале друштвена права. Жени у опће а особито дјевојци био је задатак да обрађује земљу и да шије хаљине, а човјек се бавио кувањем.

Једноставни одношаји Алпијских земаља са својим надалеко посејаним селачким двориштима, још и данас практикују то. Они су управо минијатурне слике средновјековних господских дворова у којима су на стотине радница биле запослене. Имале су засебна женска одјељења, под именом Генец која су и у законима забиљежена. Она су се дјелила у радне одаје и одаје за становање, које су биле одјељене за мушке а одјељене за женске. У Генецу стајале су дјевојке под женским надзором. Уда ли се дјевојка из тога дворишта, наравно опет за слугу (роба), она мјења само стан, ал не и зграду, у коју она мора и даље долазити и радити. Али код тога се увјек узимали њени кућевни радови у обзир. Средњовјековни посједник стварао је тако, као послодавац са свим својим радницама и радницама слику велике породице. За неудате раднице, било је ту увјек рада и заштите. Код прелаза из дванаестог у тринаесто стољеће, било је, како Аугустин Кеслер у свом дјелу о женском питању каже, стање раднице у основи промјењено. Сједињени обрт градова потискивао је индустрију са села. Резултат је био умањивање женског рада. Слобода обртера је жену, као помоћницу човјека, у његову радиону, или ју је стварао саму обртником, гдје је често она настављала обрт уједињена са још неколико жена и тако продуживала опстанак првашњих кућа.

Као сви одношаји што су били под религиозним упливом, тако су и та

удружења жена носила религиозан карактер.

Др. Карл Бихнер у свом дјелу: „Женско питање у средњем вјеку“, доказује, да је онда куд и камо више било неудатих жена него данас и да су оне таке и остариле. У вези с тим, нужда их је гонила да су се саме морале старати за живот. Франкфуртско обртно уређење од год. 1377. г. имало је одредбе и за женски рад. Келнске преље конаца имале су своје задруге, а и друге жене удруживале се у другим обртим. Али још је увјек већина жена налазила рада у својим домовима кувањем, прањем, швом, плетењем и т. д.

Удар реформације на женске самостане наилазио је баш код самога обрта на велико одобравање, јер је тиме дат и удар целом женском обрту и њиним удружењима. У слиједећим стољећима све је више жена била потуривана из обрта. Господарствена нужда жена придонела је, да су жене учествовале у великој француској револуцији. Лудвиг XVI. морао је примити петицију тих жена, у којој су оне доказивале овако: „Ми морамо зараде наћи не да њоме човјека потискујемо, него да можемо живјети.“ Револуција је увела слободу обрта, али кад је узета машина у рад тек онда је постала нужда међу радницама.

Одношај човјека и жене на пољу рада и господарствене заслуге тек је уводом машина, побољшањем саобраћајних средстава, слободом обрта и т. д. знатно измјењен. Продукцијом у велико, биле су животне намирнице а нарочито одело толико појевтинило, да се није исплаћивало да се у кући то и даље обавља. Било би сад добро, да се је жена сад могла посветити само своме женском позиву, али она је баш сада приморана била, да на много мјеста човјека замени а по негдје баш и оно ради, што само мушкој страни приличи.

Преокрет продукције оних предмета, што су потребне за кућу скренуо је жену и њен рад на друго поље. Жена

се столећима задовољавала иглом. Шиваћи строј је човјек изумио. Жене су преде на преслици, човјек је изумио механички столац да се преде. Сви су изуми дакле човјекова творевина, једино је жена усавршила клеплање чипака. У нижим па и у средњим друштвеним класама постаде потреба за кућевни женски рад, за пијацу. Ради једноставности, и лакоће једног уређења, модерна индустрија увела је радо женску и дјечју снагу поради јефтиноће њихове. На првом мјесту се завело то у индустрији одјела, ткања, шивења и т. д. Па и у другим радовима била је жена и дјете радо гледано. У најновије вријеме развила се на кућњем раду основана индустрија, која множину женске снаге троши, за незнатне награде, на свима пољима продукције, особито се то опажа у великим градовима.

У старије доба па и данас још налазе се по селима у Шлеској, Саксонској и Баварској, да жене ткају. Типична организација рада је позната: поједини радници добијају уз налог фабрика или појединих подузетника и материјал, ткају код куће са женом и дјецом,

која им помажу у намотавању памука. У пркос свију покуса на побољшању кућевног ткања, остале су још увјек награде незнатне, а резултат је лоша исхрана и рђави станови. У индустрији играчака у округу Соненберга и у Нирнбергу слични су одношаји. Има радница, које од јутра до мрака непрестано раде у фабрикама, а уз то морају и своје кућевне послове да посвршавају. У противности са том сеоском индустријом шири се по градовима индустрија одјела и бјелога рубља. Радна је снага састављена из декласираног обртника, сељачког сувишка, а понајвише из госпођа великих градова, удовица и кћери њихових, госпођа, које гледе крај заслужбе свога мужа да и саме по коју крајцару зараде. Раднице на бјелом рубљу не могу издржати десет сахата рада дневно, јер то занимање умара и очи и нерве. Али већином раднице по фабрикама бјелога рубља раде и 13 сахата али површно. Најгоре је код тих домаћих радова та околност, што се просторије за рад употребљују и за кување и спавање.

(Наставиће се).

С Н О В И.

*Кад се сунон спусти лаки
И прекрије земљу шата,
Звезде сјајне кад затреше
Ма недеским висинама —
Маг одузму жеље неке
Цело моје младо диће,
Па за овим звездицама
Као да ми зора свиће...*

*Обаки трештај звезде мале
Улева ми наде нове,
Па дар у том сјају звезда
Оживљавам прошле снове...
Прошле снове — кратке среће
Прошле снове — Твоје очи
Са звездам их приспособљам
Кад их сматрам у самоћи!*

Загреб.

Дубровска.

Покрај пута.

Месец дана већ се дије, —
 Кад ли ћемо дити крају?
 Опанци се поцепаше
 А и ноге попуштају.

Ал' ипак се напред иде
 И заморно тако клима,
 Само пушка премешта се
 Ил' у руку што с' узима.

Сваки већем уморан је,
 Нема тога који није,
 Али ипак сваки иде
 И свој замор сваки крије.

2. новембра 1912. године на путу за Клепачу.

Мек по каткад што командир,
 Који исту судбу дели,
 Тази коју згодну шалу
 Да их редом овесели.

Ал' некоме више није
 Ни до смеја ни до жсића,
 И он пада покрај пута
 Као зрно са снопића.

Он је своје учинио!
 Другови га ожалише,
 Он на путу мртав оста
 А остали продужише...

Биослав (Др. Вој. В. Рашић.

Киша пада....

Киша пада, не маримо,
 Киша пада, ми идемо,
 Киша пада, ми певамо, —
 И полако наступамо!
 И полако наступамо, —
 О, ој!

Киша шида, ми пуцамо,
 Киша шида, ми дрзамо,
 Киша шида, ми косимо, —
 И победу односимо!
 И победу односимо, —
 О, ој!

Зором 19. нов. 1912. год. на путу из Поминова за Велес.

Биослав (Др. Вој. В. Рашић.

НАПОМЕНА. — Обе ове песме налазе се у збирци *Споменица на косовску освету* од Др. Рашића, — види „Женски Свет“ број 10. за ову годину, страна 220.

I. Слава Срба Певача.

Савез Српских Певачких Друштава намерава до године о Духовима, приредити у Сомбору као седишту Савеза I. славу Срба певача, која ће трајати 3 дана и то 7. 8. и 9. јуна 1914. год. Ово неће бити само празно весеље већег стила, него значајна слава српска, где ће се манифестовати културна снага, напредност и солидарност Ср-

бинова. Шири приређивачки одбор за ову велику певачку свечаност одржао је своју прву седницу 29. септ. 12. окт. у Сомбору у великој дворани градске куће, где су поред многобројних месних и страних изасланика разних српских певачких дружина из Новог Сада, Руме, Вуковара, Осека, Чуруга, Вел. Кикинде, Вел. Ст. Миклуша, Митро-

вице, Вршца, Ријеке-Фиуме, Темишвара, и т. д. били и заступници свих месних српских културних, хуманих и привредних установа и корпорација. После поздравног говора савезног председника, признатог културног раденика и организатора Срба певача дра Јоце Лалошевића, саветовали се стварно, објективно, о нужним припремама. Изабран је ужи, централни приређивачки одбор и више пододбора, који ће све што је потребно у појединостима спровести. Импозантан број на седници присутних госпођа и госпођица, чланова Женске Задруге, и Девојачког Кола, сведочи да су ове врле и родољубиве Српкиње схватиле значај и важност ове певачке славе, те похитале на збор и договор да својом по-

знатом агилношћу и вредноћом у своме делокругу пораде, те потпомогну Савез у његовом огромном послу око припрема за ову славу. Сваки прави Србин и Српкиња зна шта му је српска песма вековима била, и шта му је и данас нарочито у овим крајевима, те стога смо уверени да ће сви свесни Срби и Српкиње потпомоћи и морално и материјално Савез Пев. Друштва у приређивању ове велике певачке свечаности, која није локална, него опште српска, којом ће се много допринети напредовању и живој организацији Срба певача, као и општем националном јачању. Сваки Србин и Српкиња од срца се радује л. слави Срба певача, и сматра је као важан догађај у овостраном Српству. Д. Г.

Д о п и с.

Брчко, 27. септембра. Друга је година да Добротворна Задруга Српкиња слави своју крсну славу. И ако је задруга намјеравала, да и прву и овогодишњу крсну славу прослави што свечаније, није своју намјеру могла остварити. Лани ради прославе 10-годишњице »Просвјете« а ове опет године ради неприлика због колере. Па ипак ове године, у колико су прилике допуштале, лијепо прослављена крсна слава.

На Малу Госпојину многе су чланице присуствовале служби и парастосу двјема чланицама. По св. литурђији упутиле су се чланице у дворану задруге гдје се је обавио чин водосвећења и резања крсног колача. Овдје морамо констатовати жалосни факт, да при свечаности осим чланица видјесмо само два грађанина. И ако не можемо зажалити на материјално потпомагање од њихове стране (задруга поред читаонице и помагања сиротних издржава и забавиште) ипак нам је жао, да овако мало пажње поклањају раду задруге; не видимо, да их наш рад интересира, весели и задовољава или обратно, па да нас тим пострекну на агилнији рад. „Што на мене спада даћу“ није довољно. Морална нам потпора, браћо, не достаје.

Немар грађана огледао се је и на сијелу, које је Задруга приредила тога дана у вече.

Захваљујући омладини дворана, гдје се је одржало сијело, била је испуњена, а и приход, од добровољних прилога задовољио је. Добротворних прилога (који су важили мјесто улазнице) пало је К. 183'24. Сијело је било као чисто породично, осјећали смо се своји, те се може разумјети, да су се гости почели разилазити тек након седам сати непрестаног весеља. Игранка је била проткана шаљивим брзојавима и поштом, тако није ни за часак било оне неугодне паузе, која често наступи на забавама и сијелима.

Чланице одбора су од своје стране поклониле задрузи торте и других разних колача. Ово су учиниле неке чланице изван одбора, на чему им благодаримо као и оним чланицама, које се побринуле за крсни колач и кољиво. Приход од колача је чист а изнио је К 31'74. Када се уз то, до да приход од продане шунке, синалка, црне кафе, шаљивих брзојава и карти те добровољних прилога а по одбитку трошка, чист приход изнио је К. 203'67.

Како забавиште преко два мјесеца не ради

због колере, то ће и од оно нешто школарине неки дио отпасти, а овај приход добро ће доћи да покрије овај дефицит.

Одбор се носи мишљу, да отвори зимску кухињу за ученике основне школе са села, те ће ови биједници поред топле собе имати и врућ залогај. Нашу школу похађа 40-50 сеоских дјеце. Ови малишани љети како тако, али зима је за њих двострука биједа. Цијели зимни дан проведу о комаду сухе кокурузе. То им је све.

А како им је, може појмити свако. Ако се ова намисао оствари, а држимо да хоће (лани је пао овај предлог, али због незнатних неприлика, које нас често омету у великом дјелу, пропао је) јер „све се може, што се хоће“ — учинићемо на очи мало ал' у ствари много за ове малишане, код којих овај недостатак упливише на здравље а према томе и слабо напредовање у науци. *Mens sana in corpore sano.*

Из песама „Тугованке“.

III.

*Боклови твоји мајко,
Враћају се дому своме.
Меће ићи у храм свети,
Већ ће доћи троду твојоме.*

*Ма троду ће молиш' Бога,
За спасење душе твоје.
И казаће ти хвала,
За јуначке труди своје.*

*Враћају се, ал' сви нису,
Један ти је жртва дио.
За род, браћу, оцадину,
Своју крв је он пролио.*

*Боклови твоји мајко,
Војнички ће ти поздрав дати.*

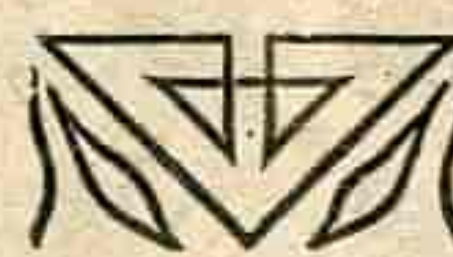
*Заклећу се успомене
Да ће твоје сачувати.*

*Мир пепелу нек је твојоме,
Мека ти је земља лака,
Отаџбини ти си дала,
Пет синова, пет јунака.*

*Четири су дошли дома,
А пет је за род пао.
Младост, живот, идеале,
За браћу је жртвовао.*

*Ти си била срећна мајка,
Окружена децом својом.
Ми несрећни, сад шунјимо,
Саломљени смрћу твојом.*

Каћуна.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 15. (28.) октобра о. г. под председништвом своје подначелнице г-ђе Марије

Плавшићке. У седници се по овереном записнику узела на знање: захвала чланице удове г-ђе Катице Ђ. Михајловића на саучешћу у губитку њеног добродруга супруга Ђоке. Даље, да се на мол-

бу „Привредника“ од стране ове задруге приложило већ К 100 последњих година и да се не може више. Узео се на знање и извештај, да је стан у задружној кући у I. спрату издат по досадањој цени новом кираџији Сатлеру. Решено, да се на поплављене у Гор. Угарској и ердељским крајевима приложи К 10, и узео се на знање извештај, да је и наша задруга учествовала са три одборкиње на јавном прикупљању прилога за сироту децу у Будимпешти. — Молба књижевника М. К. за зајам, није се уважила. — Одређено је по 10 К месечне потпоре за ову текућу школску 1913—14. годину приправници сомборској М. Ђирићевој и ученици трговачке школе Д. Стојановићевој. Наручена су о друштвеном трошку два примерка „Српкиње“, што издаје Добротворна Задруга Српкиња Иришкиња,

од којих ће се један примерак уступити библиотеци овдашње срп. више девојачке школе, а други библиотеци задружној и умољавају се млађе чланице да купе претплату на ову књигу међу својим пријатељицама. — Благајкиња и прегледачица Љ. Моловићка, одборкиња М. Косировићева и перовођа умољавају се, да према одређеном буџету поделе кад за добро нађу овдашњој сиротињи у име огрева зимњег по 10 и 12 К, а тако исто у своје време и уобичајене божићне дарове од 2—5 К по особи. Одређених К 200 за Црвени Крст у Србији, уступа се инвалидском дому или фонду сирочади изгинулих ратника. Тамо ће се предати и приватни дарови од К 21. Примљене су за нове чланице гђе: Даница Бранчић, Мара Марић и Мара Бранкованова.

ПОВРАТАК СРПСКЕ ВОЈСКЕ У БЕОГРАД.

Драга и мила моја пријатељице!

Могу замислити, како је теби, која си болешћу била спречена да дођеш у Београд, да присуствујеш општој српској слави, повратку храбре српске војске, после десетомесечног ратовања. А могу замислити и твоје нестрпљење, очекујући од мене опширан извештај и моје импресије о томе слављу, где си и ти духом била и сузе ронила, представљајући у мислима смешану радост и жалост, које је твоја машта, твоје српске душе, твога материнског и сестринског срца — представила.

Дакле да те дуже не мучим, почећу ти причати онако, како сам осећала у

оном моменту, а тако су осећали сви, који се Србима назвали:

Не могу ти описати моје одушевљење и осећаје, у оном тренутку кад сам ступила на слободну српску земљу. Београдска станица била је пуна света, пуна путника, пуна оних, који су своје госте дочекивали на ову ретку свечаност. Ту се здравило, љубило, плакало, смејало, чинило ми се, да смо сви сродници, да нас је ова слава још тешње везала, јер смо са свију страна похитали, да поздравимо браћу са Косова, Куманова, Битоља, Драча, Скадра, Брегалнице итд. живе и поносите, јер им по јунаштву нигде равних није. Сав је Београд пливао у пламену електричног осветљења, које је давало Београду дивну слику, а доле Сава, као

нека светла, бела, вијугава пруга, љуби се са тихим Дунавом, и шапуће му, шта се у Београду збива, да то даље носи и да се поноси. А на мирном Савином огледалу, огледа се Београд у свој својој светлости, те они пламени изгледају као ситне звезде, побацане по воденом небу њеном.

Уђосмо у трамвај. Пуно је и препуно путника, али ни кондуктер нема данас снаге, да викне: „Нема места, молим доле, комплет је!“

Нигде седишта, два војника седе крај отворенога прозора, причају један другоме своје доживљаје, устадоше, хтедоше нам место уступити. Они, за које сам мало после дознала, да су били у оба рата, на Драчу, Битољу, Скадру, Штипу, Брегалници! Па зар ја да пустим њих да стоје? Ја, мала, незнатна... Најрадије би их загрлила и изљубила сестрински, оно паметно чело њихово, оне заслужне руке пуне жуљева, опаљене, мршаве... Руке, које су толико слободе донеле, и сатрле толико српских крвника...

Остадох стојећи, и рекох им: Седите браћо моја, нисам се ја уморила, гонећи Турке на буљуке, већ ви! И почеше причати, где су све били, са пуно љубави, са пуно пожртвовања. Гледала сам их и дивила се...

„И нигде нисте били рањени?“ упитах.

„Нигде, слава Богу! рекоше оба у један мах, али нам остаде пуно браће на бојишту. Те страхоте се не могу описати, човек мора сам да их проживи!“

Сузе су ме гушиле, сетивши се оних, који су погинули и који се неће сутра вратити својим милим и драгим. „Али без крви нема слободе“ рече ми онај са Брегалнице, — коме беше валда у памети свежа слика ратничких мука. „Бар знају зашто су изгинули!“

Сиђоше доле, а ја још дуго гледах за њима, убеђена, да крај оваких синова отаџбине, српски народ иде сјајнијој будућности.

Са Калимегдана пођосмо пешице кнез Михајловом улицом. Свет врви; на све стране се само говори о победама. Славолуци — окићени цвећем, сијалицама електричним, барјацима и тробојкама — уздижу се поносито, јер ће сутра да прођу кроз њих бесмртни хероји скромно и мирно.

Било је већ девет часова у вече, кад смо стигле на Теразије, а сада названи „Престолонаследников трг“. Случајно се састадосмо са једним медецинарем познаником, који је тамо у болници и који нам беше на руци.

Зауостависмо се на Теразијама, пред бунаром, око кога беху постављени топови, освојени од Бугара, публици на углед. И несвесно пређох преко једног топа, зар да их згазим и понизим, јер они су поубијали моју браћу Србе. Војник — који их чува — погледа ме шта то радим, а исти мединар му врло духовито рече: „Погле војниче, досад ни људи нису смели испред топа, а сад и жене прелазе преко њега!“ Војник се насмеја, било му мило. „Ако, ако“ — вели — и загледа се поново у њих, а Бог би га знао, шта је још мислио.

Осванула недеља, ја и сестра, већ у 6 часова бесмо изашле, да потражимо згодно место, да што боље видимо, да видимо и до смрти не заборавимо, да нам се сваки лик војника уреже дубоко у душу и да их вазда у мислима гледамо.

Доживети и видети освећено Косово, и оне све класичне српске земље, значи: не жалити после тога умрети, блажен и сретан.

Долазе жене, људи, деца, сваки тражи што боље место, многи дочекују по кога свога, сваки носи у руци цвећа, да њиме поздрави и благослови ту храбру војску. Дођоше и школска деца, пуне им руке цвећа, по неки носе мале заставе са натписима: Косово, Куманово, Призрен, Скадар итд. Изоблачени као анђелчићи, на лицу им сија радост, блаженство, све ће то

да им се усади у душу дубоко, да кад одрасту, да се сећају ових славних дана, па у своје време да и они допринесу својом снагом, слави и величини свога племена.

Поставише се на тротоар, преко пута од мене, ја их гледам, ножица до ножице, стотина, две, па изгледају као танка стабла младе шумице. Већ почели да кличу и машу барјачићима. Осам часова, још их нема. Деца се уморила, а учитељице им дозволише, да поседају на тротоар. Нестрпељиви су, па ноћас ни спавали нису, толика је радост у њих. Ноћ се отегла, једва чекају да сване. Неком долази отац, неком брат, стриц, сродник, пријатељ. Па зар је онда чудо, што се радују? Али јао, ако им се не врати! Мали су, па на то и не помишљају.

Напоследку ево и по неког инвалида. Инвалид! Страшна реч! Боље и мртав него богаљ! — кажу неки. Но не мисли сваки тако. Гледам једнога, весео, окитио се, а кити се и његова околина. Неко му пружа цвет, неко се измиче и уступа му место да седне на тротоар, а неко му тиска у руку динар, два. Не може да иде. Згрчила му се нога, на штаке се ослања, не може ни да стоји. Седе. Са свију страна шаљу му новаца, а он скинуо шајкачу, па се смеје, кад му жандарм донесе и баци новац у њу. Смешно му, како звекећу динари, кад удари један о други. А кроз тај смех, лете му сузе, мислећи на своју будућност. Али није он — појединац — ту у питању, — пролази му кроз главу. Ту је на првом месту његова отаџбина и будућа покољења. Није му жао што је богаљ... па зашто онда сузе? А није ни просјак!... Убриса сузе рукавом од шињела и исправи се поносито.

Устаде, јер неће, да дочека браћу, хероје, седећи. Други са везаном главом, трећи руком, сви се познају, све их више придлази, неки из болница а неки из домова. Рукују се, питају за јуначко здравље. Свима радост опет помешана са тугом. Сетише се

својих палих другова, који се никада вратити неће. Пођоше шетати по цветном путу, куда ће војска да прође. Нико их не зауставља, жандарм их гледа болно и мило. Зар њих да не пусти туда? Иду даље, разгледају, поглед им се заустави на славолуку, на уласку у варош. Гласно читају наслове: „Добро дошла храбра српска војско, имаш су чим изаћ’ пред Милоша! А затим сви у глас:

„За Косово, Куманово!

„За Сливницу, Брегалницу!

читају, као да први пут чују та имена. И заборавише на муке, на своје ране, Косово је српско, Брегалница је српска. Достојно су осветили крв својих прадедова!

О, велика српска душо, зато си и победила тако сјајно!

Пуцају топови, двадесет и један, пуцају и јављају, да је војска пред славолуком. Ту их дочекује краљ, ту их говором поздравља председник општине београдске, ту им захваљују, признају, ту их ките цвећем сестре, жене, мајке. Сви се надмећу, сви плачу, и у војника се срце разнежило, гледајући ово признање. Престолонаследник на челу војске, поносит, опао, борбе и мука се доста нагледао и сам проживео. Краљевски син, са њима се радовао и мучио, са њима осећао и жртвовао се. Доказао, да и он не цени живот свој више од живота свога војника

Зато га и љубе и кличу му. Ево их већ долазе, кличе им народ безумно, све се ускомешало, све се испиње да што боље види. За мном једна мајка очекује три сина комите, сва тројица јој се жива враћају дома. Боже мој! Да ли ће их познати? Давно су отишли!... Хоће! Материно срце ће их осетити, кад поред ње прођу!

Друга уз мене очекује мужа. Није погинуо, а није ни рањен — то је чула — али не зна за њега већ давно ништа.

Једна опет, данас скинула црнину, седам мртвих је имала у породици. И

она је дошла, да поздрави и дочека живе.

„Божја воља!“ вели она, а сузе је облише. Једна мајка са два синчића, испиње се већ читава два сата. Све изгледа, кад ће се појавити. Разговарају да ли ће оца познати. И тако пуно њих око мене, гледамо се, и ја плачем. Питају ме, да ли и ја кога жалим или дочекујем. „И једно и друго“ — рекох им — и оне се задовољише одговором, не питајући ме даље, јер се затим опет свака забави својим мислима, те се онако пита и разговара, да пре прође време. А не знају, да им и ја толике хиљаде оплакујем, и толике хиљаде дочекујем.

Близу су, музика свира, деца кличу, са свију страна цвеће. Престолонаследник са војском газии по цветном ћилиму. Окићени и људи и пушке, и коњи и топови, још их засипају цвећем, као нечим најлепшим, божанским, јер је цвеће Божја рука створила, а за њих, за хероје, није ни достојно, нешто, што би човечјом руком створено било. Прво је пешадија улазила. Лица им омршавила, нису имали каде на себе мислити. Опаљени, уздигнуте главе, мудрога погледа, то нису људи, то су „дивови“. По лицу им се нека збиља просула. Ил' је збиља ратничких мука? Или је понос овога момента? Или је наше признање и љубав, срца им разнежило? Али остају озбиљни, отимају се осећајима, јер су још у дужности. Тек умор и клонулост није.

На раменима им пушке, као неке играчке на овим дивовима, и као да сновиам, не могу да верујем, да се ови људи, враћају живи и здрави из оних страха... Зар тим малим пушкама починише онака чуда? Али се сетих: „да бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце у јунака!

Пролазе, пролазе, хиљада их је, не гледају ни десно ни лево, тек се по неки насмеши, кад га цветом ударе по лицу. Један погледа према нами, угледа ону жену са два малишана; обрастао у бради, па га деца не познају.

Он виче, маше руком, зове их. Они се осврћу, мисле, да се тај поздрав другогачије, опет их зове по имену, а они га познаше и хтедоше му полетети у наручје, али он већ измаче, а други се указаше. Они се грле и плачу, дошао је! Жив је! Каква радост!

За пешадијом коњица. На хиљаде је. Војници поносито јашу, те ми изгледамо према овим дивовима тако мали, тако ништавни... Јуре, коњи се трзају од ларме, вике и цвећа, мисле валда, да је и опет јуриш. Не можеш им боју распознати, избелели, омршавили, побуђавили као и људи, нечешани, у лепљени. Ноћас, кад су стигли на Бањицу, мало су их очешали и дотерали. Та он је у рату војнику друг! Међу њима један козак, на глави му шубара, читаво јаре, а огртач му сав изрешетан. И њему дадоше киту цвећа, он је стегао у руку. Даде му је његова Матушка, руска посланиковица. И коњици кличе народ, и засипају их цвећем. И она је чуда починила, награда јој народно признање.

Ево митраље! Намештене коњима на леђима. Коњи се пригибају те десно, те лево, а главе високо уздигли, поносе се, и као да хоће да нам кажу, колико су жртве принели и они за српску идеју. Ово је као мали топић, а већи од пушке, у рату коси немилице, мален, колико коњу на леђа, па таква чуда и он почини. Грло му пресићено сипајући љуту ватру, и само се види сада широк, црн отвор, грло, које нам сада тако безопасно изгледа.

„Комите!“ зачу се са свију страна. Све младићи, идеалисте, у ватру би јурнули, и умреће, ал' пожалит неће!

На њима разна одеда, има их у шајкачама и у шеширима, у шињелима и у капутима. Али су они све једно.

Она мајка што тројицу очекује, дрхће, испиње се, не дише, само се чује како јој срце лупа. Хоће ли их познати? Осећа их, ту су! Баца цвеће као у бунилу, виче их, они се осмејкују. Видели су је, али су још у дужности. „Још мало мајко“ — говоре им

очи. Један јој беше рањен у првом рату, и кад се излечио, оде и у други. Најмлађи јој шеснаест година, још дете. Није га хтела пустити. Али да га није пустила, од туге би јој умро код куће. Сад је задовољна. Живи су, одужили су се својој отаџбини.

Напоследку артиљерија. Окитише и коње и људе, цвећем и венцима. Из редова излазе сељанке, са побожношћу ките и коње и топове пешкирима од српскога платна. Диван призор. Својом руком их је откала. Све се смеје, све се весели, народ их бурно поздравља, цвећем засипа, не знају коју врсту оружја више да одликује. Све се боји, да је још премало. Сви су они једнако заслужни. Али кад пешадија зачује концерат својих топова, певајући иде напред, јер је она чува и брани.

Ишло се по четама, и на жалост приметих, код неке по једног, по два или ни једног официра. Знак да су силни изгинули или рањени. Рекоше ми око 700. Они су свом војнику примером показали, како се брани отаџбина. Слава им!

Завршише, и последњи прођоше, а мени се срце и грло стегло, не могу да говорим. Само плачем... плачем...

Па онда сузе устукнуше, у мени се разви одушевљење и зажалих, што и ја нисам могла бити са њима. Да видим, да се борим за идеју, и да умрем за њу славно. Зар има лепше смрти од ове? Зар је лепша смрт у постељи, у коју нас баци тешка болест, која нас месецима, годинама мучи, смрт страшна... А тамо?... Један јаук, или чак ни то, и све је свршено... По неки чак и са осмехом умре! А кад нас болест почне да мрцвари, док нам срце не искида, тек нам ова брза и славна смрт изгледа величанствена! Па зар да се плаче!...

Ја, која верујем у бесмртност душе, видим их све окупљене, сретне, у оном вечном животу, кога се живи тако много плаше. А не знају, да је тек оно живот, прави живот...

Драга моја пријатељице, хвалим Бога да ми је дао милост, да сам дочекала и доживела ове велике догађаје и препорођаје нашега племена. Па као Симеон Богопримац, могу мирном душом рећи: Боже! Отпусти рабу твоју, јер очи моје видеше спасење и остварене идеале мога милог народа.

Остај ми здраво, твоја

Беч, 1913.

Вукосава.

ЕВО ПАМЕТНЕ МОДЕ.

Доста је било у нашем народу заблуда. јер се одао проклетој моди, али ево, Богу хвала, нашла се Српкиња која је са својом паметном модом стекла српском народу многе хиљаде. Многи ће запитати: Па како је стекла? Одговор на то даје нам „Привредник“ у чланку под натписом: „Ево паметне моде“, који чланак гласи:

„Онај чланак о моди, што је изашао у „Привреднику, побудио ме, да вам и ја напишем о томе. Она луда мода, коју су српске девојке завеле по Срему, по Бачкој и по Банату, додијала је већ и Богу и људима, јер је на пропаст оне куће, у којој је таква девојка. Ево сад да вам јавим радосну вест, да се појавила нова мода, али мудра и паметна, која има да подиже кућу, место да је руши и обара. А ево како сам ја наишао на ту моду.

Једне недеље после подне упутим се ја са једним мојим другом шетње ради до оближњег места, до Вогња код Руме. Ту наиђем пред кућом Младена Марђелошког, како седи мајка са три своје кћери, у свечано обучене. Девојке биле у бело обучене, чисто просто и лепо, а по беломе било исписано плавим и црвеним словима. Кад сам замолио, да ми допусте да прочитам шта је извезено на њиховој одећи, онда је одмах једна скочила са свога места, па се поносно испрсила преда ме, да могу што боље читати. (Као што сам после дознао, то је била Олга, а оне друге две биле су Живана и Александра Марђелошка). И ево шта сам прочитао.

Одмах испод врата крупним, лепо извезеним српским словима било је исписано ово:

„И без моде поносита ја сам,
Могу рећи, дична Српкиња сам,
Познаје се Српкињица права,
Сама справља, сама се понавља!“

Ниже тога, испод прсију:

„Српкињице разума имајте,
Па се сасвим пропасти не дајте.“

На кецељи горе стојало је исписано:

„Како Србин да живи у нади,
Кад Српкиња о пропасти ради.“

Ниже тога опет:

„Ова ношња за Српкиње само,
Да се сасвим пропасти не дамо.“

Сестра Олгина, Живана, на истим местима одела имала је извезене ове речи испод грла:

„Српкиња сам, љубим веру своју,
Ношњом дичим Србадију моју.“

И онда:

„Ко би овој ношњи замерио,
Није Србин, већ би изрод био.“

И онда:

„Ова ношња није скупоцена,
За Српкиње лепше ношње нема.“

На оделу треће сестре, Александре, стојало је исписано на истим местима ово:

„Нема моди краја ни раскраја,
Док се српска не просвети мајка.“

Па онда:

„Слушаћемо нашу милу мајку,
Јер нас води на паметну странку.“

И онда:

„Миле селе, Српкињице младе,
Нек се свака поносити знаде.
Није понос с туђинским прњама,
Понос'те се српским израдама.“

Јелте да су то све мудре речи, паметне поуке, које уче кућу кућити, које упућују девојку да мисли о себи и о својој срећи, а не којекаквим лудоријама. А где су срећне Српкиње, онде је срећан и народ, и Српство.

А знате ли ко је срочио оне дивне и мудре речи? И то сам онде дознао. Срчила је сама мајка оних девојака. А кад сам запитао ове, заиста дичне Српкињице, ко их је одвратио од оне

луде моде, а оследио им ову паметну, опет ми рекоше: Наша мила мајка.

Кад сам сад запитао саму мајку тих срећних Српкињица, Даринку Марђелошку, да ли ће бар дукате везати својим кћерима, рече она одлучно: Никако и нипошто! Место дуката срочићу ја њима по песмицу, коју ће носити о врату, а оно што бих дала за дукате, уложићу ја њима у задругу, па ће тај новац да се множи до њихове удаје све више и више. Кад се стану удавати, неће га бити много мање као што је, кад висе дукати бескорисно о врату, па се после уз то још јефтиније продају, него ће бити новаца много више, него што се уложило.

Морам још рећи, да је то кућа газдачка, те је тим већа дика, кад може, па опет ето неће улудо да троши. Није само то улудо трошак, него је куд и камо већа штета, што се женска деца упропасте навикавајући се на распикућство.

Која не штеди свога оца, него га модом упропашћује, зар ће штедити свекра и мужа, кад се уда? Која не поштује своју матер, него јој загорчава дане модом, зар ће поштовати, волети и слушати свекрву, кад се уда? Која не жали кућу, у којој се родила, него је модом разорава, зар ће жалити кућу, у коју се доведе. Зато да су дичне и благословене Српкиње мајке, које у душу и срце својим кћерима усељују онакав наук, какав усељује дична Српкиња Даринка Марђелошка у Вогњу код Руме. Може ли лепшег примера бити, каква треба да је Српкиња мајка? И може ли лепшег примера бити, какве треба да су Српкињице кћери?

На једној страни предводе мајке, каква је Даринка Марђелошка, и Српкињице, какве су њене кћери; на другој страни предводе оне, које и кућу и срећу своју дају за дукате и крпе. И сад се ето у сваком селу може видети, које теже срећи, а које пропасти.“

Вара се, ко мисли, да мода мора бити пуста, луда и пропаличка. Ето ово нам писмо каже, да мода може бити и паметна, и да може водити напретку. Нека тим путем, који нам је обасјало оно писмо, и који видимо да води добру, пођу све матере, сви очеви, и све кћери нашега народа, па ће нас обасјати срећа, а одбеће од нас свако зло.

Милан Јанковић, Бањалука.

Сонет пјесми.

Да ми тебе нема, ја бих давно веће
У очају љутом своје трго косе
И проклињо часе већ минуле среће,
Па пустио да ме сви ђаволи носе.

Да ми тебе нема, ја бих мрачан био,
Као мрка поноћ са копреном тмине,
У безнадном часу ја бих сузе лио
И крикове болне слао у даљине.

Слушао бих како смрт нада мном
бдије
И како ми срце престаје да бије
Оним младим жаром као некад што је,

Ал' ја тебе имам, пјесмо пуна Наде,
И твоје ми чари болну душу сладе;
Ти си тјешитељка б'једне судбе моје.

Г Л А С Н И К.

Г-ђа Савка Суботићка наша заслужна и велиучена старица, као прва и најстарија представница Кола Српских Сестара, поводом срећног закључка букурештанског мира, упутила је честитку на председника делегата, на румунског министра председника, *Тиша Мајореску* и овај јој је ласкавим писмом топло захвалио на томе. Тиме је наша умна Српкиња добила трећу манифестацију поштовања како сад од овог високог државника, тако је удостојена пажње и признања и од научењака *Ернста Хекла* и највећег филозофа новијега доба *Лави Толстоја*.

Споменик победе. На „Теразијама“, у Београду, које ће се одсад звати „Трг Престолонаследника“, подићи ће се Споменик „Победе“, који ће бити висок 15 метара, а биће скопчан са водоскоком. Споменик тај израђује *Иван Мештровић* данашњи први вајар не само међу Србима, него у свету.

Добит. Наша сарадница и одлична књижевница, г-ђа *Јелица-Беловић-Бернадзиковска*, ос-

тала је удова и како јој сад не стоје на путу никакве сметње у њеној доброј вољи и љубави према Српству, примила је од сарајевског митрополита, *Е. Летице*, *православну веру*, куда ју је срце већ одавно вукло. Тиме је Српство добило лепу накнаду, за *Ђурђину Павловићеву*, коју је арцибискуп *Шгадлер* насилно покатоличио.

Матица Српска имала је у четвртак октобра о. г. своју редовну главну скупштину у којој је поставила нову управу за идућу годину како у административним тако и књижевним пословима својим. За председника је поново изабрат др. *Гедеои Дунђерски*, а за потпредседника др. *Милош Бокшан*. У књижевном одељењу поново за потпредседника управитељ карловачке гимназије г. *Радивој Врховац*. Управе су попуњене са малом изменом истим члановима, који су и лане били. Сиротиште Марије Трандафилке није ступило у живот, јер се на расписан стечај пријавило само 5 сиротана, а и од тих је двоје ванбрачне деце, која у смислу основног писма

завештатељке не могу бити примљена. Остали предмети нису од интереса по наше читатељице.

Земљорадничке Задруге. На почетку 1912. године било је свега 334 задруге. У току 1912. године основано је 22 задруге. Обуставиле су рад и брисане су из чланства 2 задруге. Према томе радиле су крајем 1912. године свега 354 задруге (сада има међутим 364 задруге, а у оснутку је преко 20 нових задруга).

Од 354 споменуте задруге пада их 216 на Хрватску и Славонију, а 138 на Угарску.

У 354 задруге било је крајем 1912. године свега 12.650 задругара. У домовима свију задругара било је 74.568 душа.

По послу било је 128 свештеника, 130 учитеља, 189 трговаца, 648 занатлија, 11.129 ратара и 426 осталих.

Писмених задругара било је свега 9444, а неписмених 3206.

У години 1912. имали су сви задругари заједно своје земље 104.181 јутро. Вредност те земље процењена је на 96½ милијуна круна, вредност задругарских кућа на 28 милијуна круна и вредност покретнина на 18 милијуна круна. Целокупна имовина задругара вредила је, дакле око 142½ милијуна круна.

Дугова било је укњижених и некњижених свега око 12½ милијуна круна, што чини 9% од целокупног имања.

Верени и венчани. Г-ђица *Олга Каћанска*, поћерка поседника новосадског г. Александра (Леке) Ракића из Новог Сада, чланица задружна, верила се с г. *Ахилом Дером* економом, сином нашег угледног суграђанина и поседника г. Јоце Дера а синовцем професора и књижевника дра Ђорђа Дера.

Г-ђица *Милица Јовановић* кћерка пок. г. дра Душана Јовановића, адвоката из Нов. Сада верила се с г. др. Александром Мочом, адвокатом из Н. Сада.

Г-ђица *Лешосава Гавриловићева*, кћерка пок. Јована Гавриловића пароха Дешчанског, верила се с г. Петром Шећеровим из Деске.

Г-ђица *Олгица Григоријевићева*, кћерка г. пароха сентиванског г. Милоша Григоријевића и супруге му Данице рођ. Завишић, верила се с г. *Савом Јанковићем*, чиновником Централног Кредитног завода у Новом Саду.

Г-ђица *Тијана Стоја*, кћерка пароха старо шовског г. Милана Стоје, верила се с г.

Божидарем Бојићем, свршеним богословом из Нових Карловаца (Саса) у Срему.

Г-ђица *Маргарита Јанковићева*, кћерка г. др. Пајице Јанковића, адвоката новосадског, верила се с г. др. *Миливојем Ковачевићем*, поседником из Аде.

Госпођица *Ружица Шилићева* наша вредна чланица и кћерка поседника г. Тоше и супруге му Велинке наше одборнице, венчала се с г. *Арсом Токиним*, сином г. Живе и Олге Токин поседника из Уздина.

Г-ђица *Јулка Илићева* из Шида, верила се с г. *Манојлом Јеремићем* трговцем из Београда.

Г-ђица *Зорка Јеремићева*, учитељица у Митровици, председница Девојачког Кола и наша сарадница, верила се на Митров дан о г. с г. Богданом Лалошевићем, учитељем у Митровици.

Како њој, тако и свима горњим вереницама и младенцима желимо најповољније здравље и сваку срећу и напредак у свом брачном животу.

Панамски пролаз. Прошлог месеца довршен је прокоп земљоуза, Панаме у Америци, који се годинама ради и у ком је послу многе злоупотребе и проневере чинио управник тога посла, те је с тога и прекидан посао и по коме је добила назив свака проневера „Панама“. Сад је и то светско дело довршено и од сад ће саобраћај између западне и источне Америке много краћи бити. Северна и јужна Америка су тиме одвојене, а и је спојен Атлански и Тихи (Велики) Окејан и људство се приближило.

Српска изложба у Паризу. Коло Српских Сестара у Београду смера, да за идућу 1914. годину приреди изложбу женских ручних радова Српкиња из новоослобођених крајева, да и тиме докажу, да ни после 500 годишњег варварског притиска није ни у ономе Српству изумрла жица културе и лепог укуса.

Српско народно позориште приспело је из Паланке (Бачка) у Нови Сад и у првој својој представи у среду 25. септембра (8. октобра) о. г. давало је „Максима Црнојевића“ од дра Лазе Костића.

Исправак. У последњем 10. броју нашег листа поткрале се у песми: „Облацима“ две погрешке, које молимо да се исправе. У 6 строфи стоји у другом реду *муњу*, а треба: *муку*, а у 10 строфи последњи ред стоји реч: *Ваљда*, а треба: *Вазда*.

ЧИТУЉА.

† **Софија Алексића**, супруга г. Павла Алексића, угледног трговца панчевачког, мати Милутина Алексића и Марије удате Љубиша, упокојила се 7. (20.) октобра о. г. после дужег и тешког боловања у 76. години живота. Покојница је све до смрти живо пратила српску књижевност и јаван живот народни и радовала се сваком напретку. Кућу је своју унапредила, децу и унучад на добар пут извела. Бог да јој душу прости!

† **Јоца Стојшић-Сомборац**. У суботу 12. (25.) октобра о. г. преминуо је у Бечу, после кратког и тешког боловања честити Србин и угледан панчевачки трговац *Јоца Стојшић*, родом из Сомбора, те је прозват Сомборац. Тело му је пренесено 16. (29.) октобра у Сомбор и тамо сахрањено. Беше још млад, тек у 56. години живота, те га зато од срца оплакују сестре: Љубица удова Сабљица и Милева П. Богдановић и остала родбина. Бог да му душу прости!

† **Сава Грујић**, генерал и бивши председник министарства краљевине Србије као и посланик у Цетрограду и Цариграду, преминуо је у својој 73. години живота и уз велико саучешће свију представника власти сахрањен је у Београду прошле недеље. Покојник је долазио и у Нови Сад пре шест година и био свуда одликован усрдношћу наших угледних људи. Бог да му душу прости!

† **Јанко Бернадзиковски**. Наша сарадница и вредна књижевница српска г-ђа *Јелица Беловић-Бернадзиковска* изгубила је октобра месеца о. г. свога доброга супруга Јанка, судског тајника, витеза реда Фрање Јосифа I. после дуже и тешке болести у 47. години живота. За покојником жали поред супруге и синчић им мали Гавра. Наше саучешће ожалашћенима, а покојнику нека је вечна успомена!

† **Барон Федор Живковић**. У другој половини прошлог месеца упокојио се у Загребу барон Федор Живковић, син пок. барона Јована Живковића, подбана и супруге му баронице Катинке Живковић, почасне председнице Добротворне Задруге Српкиња Загрепкиња после дуге и тешке болести у својој 38. години живота. Наше саучешће велештованој госпођи матери а покојнику нека је вечна памет!

† **Милосав П. Куртовић**, генерални конзул у пензији. 30. септембра ове године у бањи Ковиљци престало је да куца једно племенито

срце — умро је велики патриота Милосав П. Куртовић, генерални конзул у пензији.

Покојник је био пример љубави према својме народу, кога је волео више свега.

Последње четири године много је патио од реуматизма, али му болест није сметала да непрестано ради и тиме соколи свој драги народ, да испуни велике идеале Србинове.

Као активан официр учествовао је у ранијим ратовима, а сад је много жалио, што му болест није дала да учествује и у овим светим ратовима.

Као конзул у Скопљу урадио је много за српску ствар.

Оснивач је „свих кола јахача Кнез Милаило“.

Прво коло (друштво) основао је у својем месту рођења у Шапцу, а затим и у осталим варошима.

Оснивањем овог кола задужио је цео српски народ, јер бриљантан успех овог показао се у садашњим ратовима.

Српска коњица и комора задивила је не само Србе него и странце.

Знајући да су народни обичаји од великог значаја за народно јединство, он их је необично ценио и испуњавао их

На Ђурђевски уранак много је полагао, те је с тога бодрио омладину, да га што свечаније прославља.

Једној својој пријатељици оставио је у аманет: да му на бадњи дан донесе сламе на гроб, крст на Ђурђев дан а венац на Ивањ-дан. Ја хоћу и после смрти да србујем.

Био је велики поборник просвећивања женскиња.

С тога је много писао о потреби домаћичко-васпитних школа.

Заступао је гледиште, да школовање женскиње треба у правима изједначити с мушкињем.

Исповедао је: да је брат мио, ма које вере био.

Био је вредан члан „Пољопривредног Друштва“, трудећи се да и на овој страни што више користи свом народу.

И ако је много радио у свима правцима, ипак је увек говорио својим пријатељима „нисам ништа урадио, радите и србујте више од мене.“

Својом лепом предусретљивошћу и пажњом стекао је велики број пријатеља у свима друштвеним редовима, које је његова смрт дубоко потресла и од којих је искрено оплакан.

Шабац.

Б.

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

Србија.

Отшварање нових учитељских школа. Министар просвете и црквених дела у Србији спремио је указ, којим ће се отворити две нове учитељске школе у новоослобођеним крајевима и то у Скопљу и Битољу, јер је велика потреба на учитељским снагама у тим новим крајевима.

Црна Гора.

Затварање институција Царице Марије на Цетињу. Знамо, да ће се многе наше читатељице изненадити на глас, да се почетком ове школске 1913.-14. године затвориле двери јединог завода за женско више образовање у Црној Гори, института Царице Марије Феодоровне. Какви су мотиви и разлози руководили владу Црне Горе да то учини није нам познато ни из оних гласова, који су на јавност избили; али је свакако штета за тамошње женско више образовање. Кад се већ мислило да се учини тај корак, онда је ваљало то чинити постепено, да се затварао разред по разред, а овако су остала силна деца (било их је последње године 120 питомица у ова четир. разреда) на сокаку па не знају сад куд ће, јер у целој Црној Гори, па и у околини њеној нема сличног завода за више образовање женске деце. Завод постоји већ 44 године, а ове године, фебруара месеца, навршило се 25 година, како је тај завод примила у своје руке образована и спремна наставница, гђица Софија Петровић Мертваго, и попела га до висине, до које нису доспели ни аустро-угарски слични заводи.

Мора, да су крупни и велики разлози, који су црногорску владу довели на ту мисао, да учини такав одсудни корак пре но што други такав завод оснује. Зато не ћемо ни да се упуштамо у претрес тога питања, него очекујемо од данашње црногорске владе, да ће још ове године настојати, да створи у својој земљи други оваки завод за више женско образовање, јер би иначе цела једна друштвена половина и то баш она половина, што подиже људе, закржљавила умно и морално, а то би била грдна

штета за даљу будућност и напредак оног племенитог и јуначког црногорског народа.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Да се сачува воће преко зиме. За зиму се оставља само оно воће, које се руком може узабрати, јер омлаћено воће се угрува и почне рано трунути. Кад се воће обере, ваља га оставити једну недељу дана на гомили, да се изноји или да се испари из њега сувишна влага а и зато, да се за то време покаже, које воће није здраво, па да се одабере. Натруло воће ваља одвојити и трошити и само здраво воће оставити. Крушке се и за ту недељу дана држе разметнуте. Кад се стане ређати воће за оставу, ваља сваки комад увити у артију од новина или иначе узети за то мекану артију, па га тако смештати у сандуке. Не треба воће за оставу трти, јер се тако скида с њега онај восак, који га чува да не вене. Воће се ређа у сандуку по сувој и чистој слами или плеви, које се простире између сваког реда. Само ваља пазити, да та слама или плева не заударе ни на што, јер воће увлачи у се мирис. Сандуци се држе на сувом месту и таком, где је једнака топлота и зима. Често ваља прегледати воће, па чим се који комад почне кварити, ваља га уклонити, да не пренесе трулеж на друго воће.

КЊИЖЕВНОСТ.

„Српкиња“, Изишла је из штампе и већ се разашиле нова књига: „Српкиња“ (њезин живот и рад, њезин културни развитак и њезина народна умјетност до данас). Уредиле Српкиње Књижевнице. Наклада: Добротворна За друга Српкиња у Иригу. Штампарија: Пијук-вић и друг у Сарајеву 1913. Цена: 4 К. Чист приход на добротворне сврхе.

Ова је књига огледало данашње српске женске интелигенције, она нам износи данашњи степен схваћања и тежње интелигентније жене Српкиње; она нам их и у слици приказује, а износи нам и високи степен савршенства у њиховим ручним радовима. Српкиње се могу поносити таким приказом, на који се лако може наставити књижевни и уметнички рад наших женскиња у доцнијем покољењу.

Ову књигу ваља да набави свака интелегентнија Српкиња.

Сеоба у Србију. У штампарији деоничарског друштва „Браника“ изишла је мала књижица од 3 штампана табака, која претреса питање о сеоби у Србију. Књига има четири одсека: Интерес нације — Узроци — Последице — Организација. Књижица доказује, да не треба сметати сеоби, али да ју треба удесити тако, да није на штету оних националних крајева, од куда се свет сели и да је од користи оним крајевима, куда се свет сели. Књижица је писана у разумљивом и убедљивом слогу; није скупа; стаје само 30 потура (15 новчића) а потребно је, да ју прочита сваки, који се тим мислима и тим питањима бави. Цео чист приход ове књижице намењен је фонду Српске више девојачке школе у Новом Саду.

Велики Орао и Годишњак. Књижара и штампарија учитељског деоничарског друштва „Натошевић“ у Новом Саду издала је и ове године више великих и малих календара. Од великих су најугледнији и са многим сликама украшени: Велики Орао и „Годишњак“, за идућу 1914. годину. У оба има поучних чланака, песама и приповедака. Цена је „Великом Орлу“ 1 К (динар), а „Годишњаку“ 70 потура. Књижари и распродавци добијају уобичајени рабат.

Добили смо на приказ у последњим часовима ове нове књиге:

Чланци и студије (1) *дра Бранислава Петронијевића*, професора универзитета. Издање „Напретка“. Садржај: 1. О сну и прорицању из снова. — 2. О становницима на планетама. 3. О вредности живота. — 4. Толстојева теорија уметности. — 5. Платон: а) живот, б) списи, в) доктрина. — 6. Фридрих Ниче и Лу-Саломе. — Једна љубав. — Цена 3 К или динара.

Идеали. Позоришна игра *дра Ђуре Трифковића*. Издање издавачке књижарнице Св. Ф. Огњановића у Новом Саду. Цена 1 К.

Српско Соколство посавско-лодринског округа у години 1912. (Извештај надзорника округа поднесен скупштини Босанско-Херцеговачке Соколске Жупе, 16. марта 1913.) Издање: Мишка П. Јовановића. Тузла, штампарија Ристе Секулића. 1913. — Нема цене.

Квинт Хорације Флак. Наш умни књижевник, г. др. *Ђорђе Дера*, професор у миру, који

нам је у Матичином издању 1911. год. дао лепу и поучну књигу из римског класичног доба Корнелија Тацита, дао нам ја ових дана и другу лепу и поучну књигу: „*Квинт Хорације Флак*“, у којој је лепим слогом и лепим српским језиком описао живот и песничке умотворе једног од најзнаменитијих римских песника. Књига је пуна мудрих цитата и поучних опомена за сваку класу друштвену и сваког појединог човека. Нарочито треба да ју пригрле ученици и ученице средњих и виших школа. И наше одрасле женскиње ће наћи у тој књизи многе лепе и зреле мисли за живот.

Књига има једанаест штампаних табака велике осмине, а цена јој је К 2. Може се добити у писца и друштва „Напредак“ у Земуну и Панчеву.

Столетни живот. Целокупна хигијена у 22 заповести. Написали др. Паскал и Жорж Моро. Превео П. М. Петровић. Издање С. Б. Цвијановића. Београд 1913. г. Цена: 0 60. — Ово је књига коју мора имати свака кућа, а нарочито она у којој има деце!

Очигледно је постало: да је хигијена важнија од медицине, и да је „боље сачувати него лечити“. А чување здравља мора почети из најранијега детињства и то с највећом пажњом и систематски. У овој књижици су стилем упрошћеним и јасним изложени главни принципи домаће хигијене, која је доступна свакоме човеку. Родитељи би требали да свако вече, по вечери нареде гласно читање ове књижице, те да им ове заповести уђу у душу као и „десет божјих заповести“.

Издање је и лепо и укусно и јефтино.

Црногорски јунаци. Црногорски песник, *Мићун М. Павићевић*, издао је и другу књигу својих песама под горњим насловом. У овој је књизи исписао у песми јунаке: Мирка Станкова, Јована Машанова, Шћепана Радојева, Јована Лучића, Мићуна Станојева, Гашу Петрова, Вукота Мркалевића, Марка Станојевића и Машана Драгова. Књижица има два штампана табака на финој и крутој артији, а цена јој је 50 пара (хелера).

Календар „Жена“. Ово је трећа година како г-ђа Милица Ј. Томића, поред листа „Жене“ издаје и календар „Жену“ у коме је поред календарског дела доста лепих и поучних чланака, песама, мудрих изрека, приповедака и бележака. Има и лепих слика и четири карте Бал

канског полуострва како је било пре рата и како је данас. Цена је књизи 1 К, а добити се може у администрацији „Жене“, Нови Сад (Ujvidék.)

„Српске победе“. Једно ново дело о српској војсци. Под насловом „Српске победе“ изашло је ових дана у српском преводу, занимљиво дело г. Анри Барбија, ратног дописника париског „Ле Журнал“-а.

Г. Барби је био са нашом војском под Једренима, а у рату против Бугарске био је у српској првој армији.

Зато што је српску војску посматрао и на борби и на стражи, на одмору и на разговору, г. Барби је успео да пријатним и лаким стилем напише једну живу књигу, коју сваки Србин треба да има као успомену на ово сјајно време српског оружаног народа. Предговор овој лепој књизи, писаној са искреном љубављу према народу, написао је познати пријатељ Срба, уважени професор париског универзитета, г. Емил Оман. Уз књигу, која износи шеснаест штампаних табака, приложене су и три карте битака код Куманова, Прилипа и Битоља.

Књижари г. Св. Цвијановића припада хвала што је издала ову књигу у врло лепом издању. (Цена је књизи 3 дин.)

„Исповести“ од Милице Јанковић. Београд 1913. (Издање С. Б. Цвијановић. Цена 2*50 дин.) Српска књижевност стиче своје жене књижевнице. У последње време добили смо три добре књиге писане женском руком. И неоспорно је да је та литература жена врло интересантна. Једна од тих је књига „Сапутници“ г. Ђице И. Секулићеве о којој смо говорили у 7 и 8. бр. нашег листа т. г. друга је „Женско питање“ од З. Јанковићеве, о којој је било речи у нашем листу, а трећа је „Исповести“ Милице Јанковићеве.

То је одиста ретка књига, која ће освојити свакога читаоца. Ми због тога нећемо ни да анализирамо оних седам приповедака у њој, желећи да читалац у њима ужива као кад му се са каквог брега отворе широки изгледи које он дотле није ни слутио.

Оне сетне и тужне историје, испрочане у овој књизи, рећи ће читаоцу колико осећа и како лепо осећање уме да изрази њихов творац, да јој се непознат а данас мио свакоме ко ову књигу прочита. Цела књига то су четири стиха једног песника: У ономе што нам

ћутећи говоре наше сузе, уживајмо нежности, које нам болови чине светим“.

Издавач г. Цвијановић доказао је и овога пута врло леп избор и модеран укус у спољном облику књиге.

Онима које се музиком баве и свирају у гласовир обраћамо пажњу на данашњу објаву од „Српске музичке библиотеке“. Ове ноте према нашим приликама врло су јефтине 12 стр. за круну, а садржина листа је на висини свога задатка. Претплатом на лист добићемо лепих српских јефтиних нота, а помоћи ћемо једну српску културну ствар.

РАЗНО.

— Криза. Није то одавно, како се ова туђа ријеч појавила међу нама и — већ је многим постала досадна.

Како и не би, кад се сваки час чује: криза и опет криза! Криза овде, криза онде, криза ту, криза тамо, криза свуда и свагде; па онда: криза јуче, криза данас па и сутра и — непрестано — до века.

Па шта је то та криза? питају људи.

Биће да је неко зло, иза кога — како оно обичавају рећи лечници — може доћи горе, а према приликама наступити и боље, може се дакле умрети, а може се већ, према приликама и — оздравити.

Реч криза има више значења. И кад год се данас она спомене, не мисли се ни она криза у позоришној игри, што се каткад уз весело осмех чује, кад се међу собом разговарају песници и писци позоришних игара, књижевни судци, новинари и други књижевници, ни она, што се почесто може чути међу лечницима, кад се тако забринути набрана чела враћају од болесника, него свако мисли на новчану кризу.

Она се само данас мисли. Њу само мисли многи и на њу се јадају.

„Зло је, не може се живети“, вели један.

„Пропашћемо“, повлађује му други.

„Ако још овако потраје, пропао сам“, јада се трећи.

И многи се већ тако уштокали, да су им неупућени поштовачи поверовали и почели и сами, не мислећи ништа при томе, ширити вест даље.

И настало је већ тако, да се човек мало с ким може срести, па да не чује само једно те једно:

Криза!

Али упитајмо се само: Има ли заиста те тако судбоносне новчане кризе?

Ни налик на оно што се — да врло благо речемо — прича, а да не речемо трабуњв, и ако ни ова реч још не би била преоштра.

Туже се једни, да је тешко добити новаца у зајам, а ми им велимо: ако их је тешко добити у зајам, није их теже изградити, на онда — више не може бити кризе.

Па где је онда та злогласна криза?

Где се она осећа?

Ево где је:

Тамо је она, где се за литру вина, литру пива или литру ракије, издаје три, четири па и пет пута толико, колико би се издало за једну литру млека, које нам је као храна тако потребно, а без вина, пива или ракије не само да можемо бити, него нам та алкохолна пића, као познат отров, трују и тело и душу, убијају у чојеку понос, руше му полако стид под ноге, наведу га постепено на странпутицу, док му не напруте и само злочиство, да га сруше у тамницу, па га најпосле пре реда стрпају у гробље, осрамоћена, на све начине измучена и злочинствима пренатоварена.

И тамо се осећа немила криза, где

Поред чаша, поред флаша
И опојног вина
Ноћ, срамотећ', мозак суши
Несрећнога сина,

Да га прије у лудници
Ил' тамници скрши,
И да му још прије реда
Јадни живот сврши.

И тамо је криза, где се ноћу у беспослици у загушљивом каванском диму убија тако скупо време, а заборавку човеку чаде дисала и муте очи, па не могу суделовати у раду са слухом и осталим чулима, да просуде, је ли истина што се овде онде говорка, да је заиста наступила криза.

И тамо се осећа злогласна, судбоносна и немила криза, где мајка до неко доба ноћи у тузи бдије, ишчекујући несрећнога мужа, који у димљивој загушљивој и запрашеној крчми троши у будале снагу, не ради оно што треба него оно што не треба, и, место да се одмара и сном крепи, да за зараду сутрашњега хлеба што чилији устане, он руши здравље, па место да мудро штеди, он у лудо расипа новце, па се тамо јадни заборавко бани и туђу децу храни, а његова га код куће тужно ишчекују и корећи заклицу:

О тата, тата.
Тако ти неба,
Што пијеш отров,
Зар ти то треба?

Ето где је права, немила, злогласна и судбоносна куиза, а оно су друго све пусте, празне речи.

НОВИНАРСТВО.

Септембра месеца о. г. отпочела су излазити на овој страни два нова српска недељна

листа: један се зове: „Нови Живот“ а излази у Банату у Турској Кањижи, коме је власник: Александар Сеђаков, а уредник: Александар Дрндарски, учитељ. Други је илустрован лист, „Српски Свет“ излази у Новом Саду а власник му је и уредник: Др. Каменко Суботић. Први има тенденцију, да сузбија у народу опојна пића (алкохол) и да широке масе народне упуту на трезвен, здрав и привредан напредан живот; а другом је цел, да прикаже широј маси народној у речи и слици значајне дане, који су српском мишицом и јунштвом створили Балканском полуострву епохалну чињеницу; а поред тога доносиће и један и други лист поуке, забаве и песама. Цена је првом листу: годишње 8 К, а другом 6 К. За стране земље: првом 12 К, а другом 8 К.

У М Е Т Н О С Т.

Прва српска цршачко-везилачка радионица Милана Петка-Павловића и Сина у Вршцу основана 1879. год. издала је свој највећи илустр. ценовник са свима сликама, које се у његовој радионици израђују на платну сомоту и свили. У најновије доба израдило се у његовој радионици *Застирач*, под насловом: „*Косово поље наше славе*“, у коме се алегоријски износи, како је у савезу Србије, Бугарске, Грчке и Црне Горе крст победио полумесец. Ко пошље 2 К добија такав цртеж на платну за вез без поштарине.

Издао је и други цртеж: „*Србија раскида ланце на Косову*“. Ова слика приказује женску српску слику, која је раскинула ланце с руку и дала Србији и Црној Гори: Прилип, Битољ, Скопље, Призрен и т. д. а под ногама јој стоји оборен полумесец и уз њега с једне стране турска глава и година 1389., а с друге Србин и година 1913. Овака слика на сомоту 100 висине и 45 ширине стаје 9 К са лепом бојом горена и малана.

Српске куће треба оваким сликама, везовима и радовима да се пуне и поносе, а по јевтине новце могу то да постигну. И наше женске школе треба оваким радовима да се служе у својим ручним пословима.

Одговори уредништва.

М. М. В. Плевље. Није било згодног места до сад, гледаћемо да изађе у идућем броју.

С. М. Ђ. Београд Слабо је, не може се употребити.

Г-ђи **Олги Зеновић** — Сан-Франциско. Враћени су нам с поште (бр. 10.) од г-ђе Елвире Пупић и Гарафиле Л. Кампањо. Можда су промениле адресу. Молимо за разјашњење.

IV. ИСКАЗ

добровољних прилога у фонд за издржавање Српске више девојачке школе у Новом Саду, предатих Добротворној Задрузи Српкиња Новосаткиња.

По 200 К: Српска Банка д. д. у Загребу.

По 180 К: Добротворна Задруга Српкиња Жабалкиња.

По 160 К: Стапарска омладина од забаве.

По 100 К: Добротворна Задруга Српкиња Стапаркиња; Марко Мићић трговац у Инђији, Српска православна црквена опћина у Сентомашу.

По 75 К: од растурених књига професора Јована Живојновића „Просветник“. Ц,

По 50 К: Добротворна Задруга Српкиња у Т. Бечеју, Народна Привредна Банка д. д. у В. Кикинди, Добротворна Задруга Српкиња у Чуругу, Српска православна црквена опћина у Башахиду.

По 48'04 К: Новосадска Трговачка Омладина од забаве.

По 40 К: Љубомир и Даница Павловић из Черевиха Ана пл. Рокнић из Митровице.

По 38'13 К: Од скупљеног видовдарског дара у Сентандрији.

По 30 К: Добротворна Задруга Српкиња у Винковцима.

По 25 К: Добротвор као Задруга у Новом Саду за октобар, Меланија Живојновићева за пет месечних уплата.

По 20 К: Привредна Штедионица у Стапару, Стеван и Лепосава Николић из Ст. Футога, Јулка Полит.

По 10 К: Милан Милин трговачки путник уместо венца свом синовцу Луки Милину Катица Ђирић протиница.

По 6 К: Сара уд. Стефановић из Черевиха.

По 5 К: Милица уд. К. Малеташка уместо венца на гроб свом супругу Крсти, Гавра Грбић учитељ, Десанка Ракићева учитељица месечни прилог за септембар, Ђорђе Ивковић апот. помоћник у Ст. Пазови.

4'50 К: Анка Ивковић скупила у друштву.

По 4 К: Љубомир Лотић епарх. школски референт.

По 2 К: Зорка уд. Максимовић из Черевиха.

Свега 1477'67 К; у прва три исказа 5943'68 К, укупно: 7421'35 К.*)

Свима овим племенитим прилагачима у име Задруге захваљује

У Новом Саду, 16. (29.) октобра 1919.

Катица Меанџић, благајкиња.

*) Кад се овоме дода свота, што је овдашњој српској православној црквеној општини предата К 4445'38; онда излази, да је до краја октобра о. г. по новом утекло на фонд ове школе: К 11.866'73.

ЈАВАН РАЧУН.

Српска женска добротворна задруга у Стапару примила је приликом своје забаве одржане први дан Духова о. г.

За улазнице	К 173'70
За томболу	К 80'—
Добровољних прилога	К 46'30
Свега	К 300'—
Трошкови за забаву износе	К 72'74
Остаје чиста прихода	К 227'26

Добровољна прилога приложише: по К 10 г. Светозар Милић; по К 5 г. др. Ј. Лалошевић и Никола Павловић; по К 280 г. Ваца Аперлић и Маринко Ђуришић; по К 2 г. Јован Вујин, Мазар Катанић, Миливој Теодоровић из Сивца, Душан Коњовић и гђа Елиза Шнепф; по К 1'70 г. Лаза Николић; по 1 К г. Јустин Антић, Трива Волић, и гђе: Мила Мокић, Софија Волић, Даница Максимовић, Мара Влашкалић, Смиљка Катић и Љубица Топалова; по 80 пот. г. Иван Поповић; по 20 пот. С. Бренер.

Предмете за томболу дароваше гђе: Вукосава Св. Милића 5; Катица Станковић 2; Смиљка Катићева 1; Александра Поштић, Сенка Тр Волића 2; Перса Ђуришић 1; Даринка Поповић 1; Мара Влашкалић 4; Даница Катанић 2; Мила Мокић 2; Емилија Вујина 1; К. Аперлић 1; С. Јанчурић 5; Милена Поповић 2; Јелка Милете Катанић 1; Милана Ђирилова 1; Сенка Стакић 1; Теза Мартоношка 1; Катица Мрђе нова 1; Љ. Топалова 1; Дар. Николић 1; Кристина Николић 1; Јелка Павловић 1; Десанка Стојшић 1; Дар. Мартоношка 1; Анка Плужарева 1; М. Кашанска 1; М. Буњевчева 1; г. Л. Симендић 1; Живко Грујић 1; Н. Н. 1; Апотека 5 и грчку ватру за осветљење живе слике.

Свим поштованим прилагачима као и оним госпођама, које дадоше своје красне ћилимове за декорисање дворане те сеоском кнезу г. Ђури Томићу, који нам поклони жито за живу слику, изриче управа С. Ж. Д. З. своју најтоплију благодарност.

У Стапару, 25. јуна 1913.

Викторија Југовић

благајкиња.

Вукосава Св. Милића

председница.

Српска музичка библиотека.

Изишао је први и други број

„СРПСКЕ МУЗИЧКЕ БИБЛИОТЕКЕ“

под власништвом и уредништвом Исидора Бајића музичара из Новог Сада.

Садржај првог броја је овај: 1. Д. Јенко: Боже братимства, љубави слоге, за гласовир са текстом. 2. Ст. Ст. Бинички: Кад би знала дилбер Стана, песма из опере „На уранку“ соло уз пратњу гласовира. 3. Рихард Штраус: „Уљуљанка“ из *Symphonia Domestica* за гласовир. 4. И. Бајић: Девојчице, немилице мала, за гласови са текстом. 5. Мој се драги на пут спрема, српска народна песма из Мокрањчевих руковета. 6. Сметана: песма из опере „Продана невеста“ за гласовир.

Садржај другог броја је овај: 1. Ст. Ст. Бинички: Чини не чини, за гласовир са текстом. 2. И. Бајић: Свечани марш из опере „Кнез Иво од Семберије“ за гласовир. 3. М. Пауновић: *Preludium*, за гласовир. 4. М. Пауновић: Устај дико, народна песма за гласовир, са текстом. 6. Ат му седи нане, српска народна песма за гласовир, са текстом. 7. Анице чуварице, чешка народна песма за гласовир, са текстом.

Изашла је већ и трећа и четврта свеска ове музичке библиотеке са тако исто лепим садржајем.

„Српска музичка библиотека“ доносиће ове композиције: 1. Корске композиције наших чувених музичара, удешене за гласовир. 2. Разне гласовирске композиције српске и стране. 3. Српске народне песме и игре, удешене за гласовир. 4. Српске и стране песме и композиције, за гласовир и певање, или гласовир и виолину.

„Српска музичка библиотека“ излази месечно једаред на 12 страна великог нотног формата. Цена „Музичкој библиотеци“ је 12 круна годишње (13 динара). Претплата се шаље у натраг свака три месеца по три круне.

Ко жели да види број српске музичке библиотеке нека се обрати на уредника у Нови Сад (*Ujvidék*) па ће му се број на углед послати.

„СРПСКИ ВИТЕЗ“

РОДОЉУБИВИ ЛИСТ

за вишешко народно васпитање.

Изашао је, и разаслат свима претплатницима завршни број 9-12 (за 1912 и 1913. уједно), са овим садржајем:

1. — Сlike: Нови Сад: 2. — Војводина и Славонија, песма од Д-р М. Јовановића; 3. — Ђорђе Колчицки, са сликом; 4. — Јесен, песма од Биослава; 5. — Зима, песма од Биослава; 6. — Д-р Мих. Полит-Десанчић (Свршетак);

7. — Сlike: Д-р Јован Цвијић, Краљ Петар, Војвода Р. Путник и Команданти српских 4 армија; 8. — Проглас рата, песма од Биослава; 9. — Методика Наставе за телесно васпитање, од професора Ат. М. Поповића (наставиће се); 10. — При прелазу границе, песма од Биослава; 11. — Сlike: Балкански савезници — владоци; 12. — Њег. Вис Престононаследнику Александру, песма од Биослава; 13. — Сlike: Д-р Милован Ђ. Миловановић; 14. — Побратиму Атанасију М. Поповићу, песма од Биослава; 15. — Источно питање у слици, са две сlike; 16. — Европи, песма од Ђ. Јакшића, са ликом; 17. — Мошти српског краља Стевана Првовенчаног (са сликом) од протођакона Ј. Костића; 18. — Скендер бег, песма од Драг. Ј. Илића, са сликом, 19. — Српске Соколице (свршетак) са шест сlike; 20. — Овогодишњи програм рада свих пет Кола Јахача Кнез Михаило (свршетак); 21. — Српски Соколи и Соколице из Скопља и околине у слици; 22. — Звоно цетињскога манастира, песма од Краља Николе; 23. — Витезу Милошу С. Милојевићу песма од Биослава; 24. — Три српска витеза, ликови: Ст. Влад. Каћански, Милош С. Милојевић и Панта Срећковић; 25. Генерал Милош Божановић, Мин. Војни и председник Дун. кола јахача Кнез Михаило; 26. — Генерал Р. Алимпић и супруга му Милева, са ликовима; 27. Упутства и поуке (свршетак); 28. Књижевност: Беседе Дра Мих. Полита Десанчића и Двадесет година политичке борбе на Приморју, дра Александра Митровића 29. Кратке белешке: Славе; Годишњи зборови; Прославе; Јавна вежбања, утакмице и слетови, Састанци, предавање и забаве; Излети и путовања; Витешки подвизи и разнолије. 30. Српски витешки календар за: септембар, октобар, новембар и децембар. 31. Читаоцима и 32. Огласи.

Уз овај број иде и садржајни лист за ову годину са исправкама јачих штампарских грешака.

Услед ратних прилика „Српски Витез“ није могао раније изаћи, а од нове 1914. ступа у своју пету годину. Сваки Србин и свака српска кућа и установа треба да прима и „Српски Витез“. Годишње стаје само 6 динара, а ван Србије 8 круна. Ко сада положи претплату на целу годину добија бесплатно прву књигу *Споменице на Косовску Освету*, — где су од уредника у стиховима описани доживљаји са бојног поља. Од ове Споменице биће свега три књиге, свега по 1.50 дин. или круна, а у претплати све три за 3 динара или круне.

Новац ваља слати уредништву „Српског Витеза“ у Београду, Душанова улица број 48.

Књижевни оглас.

Приредио сам и дао у штампу епско-лирски спјев:

Наши хероји

(СТАРИ МОТИВИ КЊ. III.)

У овој књизи на видном мјесту изнешена су сва дјела и јунаштва: Петка и Стојана, браће Ковачевића, који су се као истакнуте вође Херцеговачког устанка, надчовјечански борили и крв лили за слободу народа свога, у којој је борби Петко и свој живот на вјешалима завршио.

Како су та два чврста српска бедема: Црна Гора и Херцеговина тијесно везане својом прошлошћу и традицијама, тако су и хероји који су у њима расли и поникли, имали један исти заједнички циљ. Зато сам у истој књизи, поред два брата Ковачевића, унио још извјесне наше типове, као: Марка Миљанова, Милана Вукова, Петра Стеванова, Драга Обренова, Новака Рамова, Пека Павловића, Јола Пилетића, Новицу Церовића, Шутана с Љуботиња, Мата Радовића и т. д.

Књига је написана веома лаким и разумљивим стилем, за све народне слојеве.

Књига ће изнијети три штампана табака, а њена цијена је само 50 пара.

Чист приход намијењен је сврси, која ће служити успомени на два дична сина земље Херцегове — два Ковачевића —

Што се цензуре тиче, књизи је распродаја слободна у свим земљама. Претплата се полаже само унапријед. Књижарима 30 проц. попушта с условом, ако претходно пошљу новац. Књига ће се штампати у 10.000 примјерака.

Имена скупљача и у опште помагача и претплатника биће штампана на крају књиге.

Учтиво молим све српско-хрватске листове, да би овај оглас изволели штампати

Цетинје, 1. новембра 1913.

МИЋУН М. ПАВИЋЕВИЋ,
секретар Глав. Држ. Контроле
Cettigne, Montenegro.

23.9. 1897. почео је Привредников рад, а до 1.9. 1913. године, дакле првих 16 година сместио је и збринуо Привредник равно

10.000 ђака ушегрте (и 250 девојчица)

Сад је већ лакше, јер сад разуме и увиђа свако, а тиме се олакшава посао заузимљивим пријатељима омладине. Од сад се морамо боље и све боље журити, јер у нашим крајевима има још места за 200.000 ваљаних занатлија, трговаца, привредника свију струка, па ако се не би журили, требаће онда 200 година, да се заостатак попуни.

Шаљите, дакле, све у свет што је способно — макар и сиромашни били — а они ће данас сутра своју децу школовати, и у свему напредни и од користи бити.

С поштовањем

УПРАВА ПРИВРЕДНИКА.

Тим поводом поклонио је данас г. В. Матијевић К 10.000 — за покривање трошкова око тих послова, јер су и прошле године били трошкови много већи него приходи, а исто тако и ове године, итд. Зато су умољени сви пријатељи, који могу, да помогну ово заступање и материјално како ко може, а ко то не може, тај нека нађе, одабере и препоручи Привреднику што више ваљаних ђака.

НАЈНОВИЈА ПОЈАВА У НАШЕМ ИЗДАЊУ

Балкански рат у слици

— I. СВЕСКА. —

Ова свеска доноси 62 слике на финој хартији чисто и јасно израђене, а подсећају на важне ратне догађаје. Цена је 1 Круна. На 5 и више комада дајемо 30% рабата. Тражимо сигурне препродавце. Овај албум треба да је украс на столу сваке српске куће. За овом свеском долази друга, трећа па напоследку и четврта, ако ова прва нађе одзива у српском народу.

КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО „НАТОШЕВИЋ“ У НОВОМ САДУ.

Штампарија д. д. Браника у Новом Саду.